

从维吾尔谚语看维吾尔民族的伦理道德观

陈世明

(新疆大学西北少数民族研究中心, 新疆乌鲁木齐 830046)

摘要:源远流长、丰富多彩的维吾尔谚语是维吾尔民族社会斗争、生产斗争和生活经验的积累和总结,是维吾尔民族智慧的结晶,它以生动活泼、幽默诙谐的语言形式客观地反映出维吾尔民族的生活哲理、道德观念、行为准则和乡土人情,真实地记录了维吾尔民族社会、经济、文化发展的历史轨迹。本文试图从个人修养、待人接物和社会公德三个方面对维吾尔谚语所反映的维吾尔民族的伦理道德观进行系统的论述,以便使人们对维吾尔民族的传统美德有个较全面的认识。

关键词: 维吾尔; 伦理; 道德

中图分类号: H2

文献标识码: A

源远流长、丰富多彩的维吾尔谚语是维吾尔民族社会斗争、生产斗争和生活经验的积累和总结，是维吾尔民族智慧的结晶，它以生动活泼、幽默诙谐的语言形式客观地反映出维吾尔民族的生活哲理、道德观念、行为准则和风土人情，真实地记录了维吾尔民族社会、经济、文化发展的历史轨迹。其中，富有伦理道德思想的谚语，尤其是讽诫性谚语一直是维吾尔民族进行自我道德教育的民间教材，对维吾尔民族的道德修养和社会生活产生了一定的影响。本文试图从以下几个方面对维吾尔谚语所反映的维吾尔民族的伦理道德观进行比较全面、系统的论述，以便使人们对维吾尔民族的传统美德有个较全面的认识。

一、维吾尔民族非常重视个人具有的道德品质和个人的道德修养。

[illegible]

2、维吾尔民族一贯教育本民族成员要在道德品质和思想意识方面不断地进行自我锻炼和我自改

造，即不断地进行个人修养，以便培养出以前不具备的道德情感和道德信念，使自己达到更高的道德思想境界。例如：
 ۱۰۰۰ يىلنىڭ ئىشەنچى ۱۰۰۰ يىلنىڭ ئىشەنچى ۱۰۰۰ يىلنىڭ ئىشەنچى (学好要千年的功，学坏是片刻的事)、
 ۱۰۰۰ يىلنىڭ ئىشەنچى ۱۰۰۰ يىلنىڭ ئىشەنچى ۱۰۰۰ يىلنىڭ ئىشەنچى (跟上坏人会染上恶习，靠上饭锅会染上黑墨)、
 ۱۰۰۰ يىلنىڭ ئىشەنچى ۱۰۰۰ يىلنىڭ ئىشەنچى ۱۰۰۰ يىلنىڭ ئىشەنچى (人若贪得无厌，终将葬身火海)、
 ۱۰۰۰ يىلنىڭ ئىشەنچى ۱۰۰۰ يىلنىڭ ئىشەنچى ۱۰۰۰ يىلنىڭ ئىشەنچى (谦虚使人长进，骄傲会载跟头)、
 ۱۰۰۰ يىلنىڭ ئىشەنچى ۱۰۰۰ يىلنىڭ ئىشەنچى ۱۰۰۰ يىلنىڭ ئىشەنچى (胸怀宽阔的天地广，气量狭小的世界窄)、
 ۱۰۰۰ يىلنىڭ ئىشەنچى ۱۰۰۰ يىلنىڭ ئىشەنچى ۱۰۰۰ يىلنىڭ ئىشەنچى (积攒虽少，也要正当)、
 ۱۰۰۰ يىلنىڭ ئىشەنچى ۱۰۰۰ يىلنىڭ ئىشەنچى ۱۰۰۰ يىلنىڭ ئىشەنچى (人的舌头毁已，牲畜的角招死)、
 ۱۰۰۰ يىلنىڭ ئىشەنچى ۱۰۰۰ يىلنىڭ ئىشەنچى ۱۰۰۰ يىلنىڭ ئىشەنچى (发怒时要咬住嘴唇)等谚语强调了道德修养的重要，并告诫人们不要贪图名利、要谨言慎行；
 ۱۰۰۰ يىلنىڭ ئىشەنچى ۱۰۰۰ يىلنىڭ ئىشەنچى ۱۰۰۰ يىلنىڭ ئىشەنچى (财富的父亲是劳动，母亲是土地)、
 ۱۰۰۰ يىلنىڭ ئىشەنچى ۱۰۰۰ يىلنىڭ ئىشەنچى ۱۰۰۰ يىلنىڭ ئىشەنچى (金子出在地里，幸福来自汗水)、
 ۱۰۰۰ يىلنىڭ ئىشەنچى ۱۰۰۰ يىلنىڭ ئىشەنچى ۱۰۰۰ يىلنىڭ ئىشەنچى (勤快使人有饭吃，懒惰使人落羞耻)、
 ۱۰۰۰ يىلنىڭ ئىشەنچى ۱۰۰۰ يىلنىڭ ئىشەنچى ۱۰۰۰ يىلنىڭ ئىشەنچى (劳动时付出的是辛苦，得到的是黄金)、
 ۱۰۰۰ يىلنىڭ ئىشەنچى ۱۰۰۰ يىلنىڭ ئىشەنچى ۱۰۰۰ يىلنىڭ ئىشەنچى (马凭双蹄，人凭双手)、
 ۱۰۰۰ يىلنىڭ ئىشەنچى ۱۰۰۰ يىلنىڭ ئىشەنچى ۱۰۰۰ يىلنىڭ ئىشەنچى (只有流大汗，才能吃香饭)、
 ۱۰۰۰ يىلنىڭ ئىشەنچى ۱۰۰۰ يىلنىڭ ئىشەنچى ۱۰۰۰ يىلنىڭ ئىشەنچى (勤劳者的钱花不完，奢侈者的债还不清)、
 ۱۰۰۰ يىلنىڭ ئىشەنچى ۱۰۰۰ يىلنىڭ ئىشەنچى ۱۰۰۰ يىلنىڭ ئىشەنچى (富裕来自节俭，贫穷来自挥霍)等谚语教育人们一定要养成热爱劳动的好习惯，要自食其力、克勤克俭，不能把追求享乐作为自己的人生目的。

维吾尔是个追求知识、好学不厌的民族，把知识看得比什么都重要。十一世纪著名的维吾尔族学者玉素甫·哈斯·哈吉甫就在他的《福乐智慧》一书中说道，谁有“知识和智慧，谁就能打开美德善行的门扉”^[2]，“智慧对人的好处一言难尽，人有了知识才会显得高贵”^[3]。所以，维吾尔民族有许多谚语鼓励人们孜孜不倦地学习，用知识去理解一切，洞悉一切，实现自己的愿望。例如
 ۱۰۰۰ يىلنىڭ ئىشەنچى ۱۰۰۰ يىلنىڭ ئىشەنچى ۱۰۰۰ يىلنىڭ ئىشەنچى (月光黑夜需要，智慧日日需要)、
 ۱۰۰۰ يىلنىڭ ئىشەنچى ۱۰۰۰ يىلنىڭ ئىشەنچى ۱۰۰۰ يىلنىڭ ئىشەنچى (学问是智慧的明灯)、
 ۱۰۰۰ يىلنىڭ ئىشەنچى ۱۰۰۰ يىلنىڭ ئىشەنچى ۱۰۰۰ يىلنىڭ ئىشەنچى (人有知识便是财富，人无知识虚有其表)、
 ۱۰۰۰ يىلنىڭ ئىشەنچى ۱۰۰۰ يىلنىڭ ئىشەنچى ۱۰۰۰ يىلنىڭ ئىشەنچى (知识使人有光彩，阳光使世界有光彩)、
 ۱۰۰۰ يىلنىڭ ئىشەنچى ۱۰۰۰ يىلنىڭ ئىشەنچى ۱۰۰۰ يىلنىڭ ئىشەنچى (臂膀粗的挫败一个，知识广的战胜千个)、
 ۱۰۰۰ يىلنىڭ ئىشەنچى ۱۰۰۰ يىلنىڭ ئىشەنچى ۱۰۰۰ يىلنىڭ ئىشەنچى (人的价值在于知识)、
 ۱۰۰۰ يىلنىڭ ئىشەنچى ۱۰۰۰ يىلنىڭ ئىشەنچى ۱۰۰۰ يىلنىڭ ئىشەنچى (无知比贫穷可怕)等。

二、维吾尔民族非常重视对人际关系的协调

人类社会，人的一切活动都是在一定的社会关系中进行的。任何一个人，当他从事任何一项活动时，往往总是要与社会、他人或群体发生各种各样的关系，与人隔绝、与世隔绝的现象是不存在的。

维吾尔是宗教意识较强的民族。由于《古兰经》的影响,维吾尔人将诸如酗酒、打架、欺骗、偷盗、虐待父母等均视为不道德的行为,往往从宗教角度规劝人们要谨言慎行,要孝敬父母,不要干不

师。主要从事双语和地方文献研究。